

KAÇAK ACENTECİLİK FAALİYETLERİ VE SORUNLARI

Hamit KUK^a ve Mehmet GEM^b

^a *Seyahat Acentaları Yöneticileri Derneği Genel Sekreteri*
hamit.kuk@passotour.com
0 532 423 80 92

^b *Seyahat Acentaları Yöneticileri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi*
mehmet@enginhavacilik.com
0 533 630 42 69

KAÇAK ACENTECİLİK FAALİYETLERİ VE SORUNLARI

Özet:

Bilindiği üzere ülkemizde turizm seyahat acenteliği faaliyeti 1618 Sayılı kanun ile T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığın' dan belgeli acenteler tarafından yürütülmektedir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığın' dan belge almadan Turizm Seyahat Acenteliği faaliyeti yürütmek kaçak faaliyet olarak değerlendirilmektedir. İnternet kullanımının yaygınlaşması ile önemli sayıdaki seyahat acentesi müşterisinin online satış kanallarına yönelmesine sebebiyet vermiştir. 1618 Sayılı kanun içinde kaçak tur tanımı ve önlenmesine yönelik olarak uygulanacak cezalar tanımlı olmasına rağmen, uygulamada yaşanan aksaklıklar sebebi ile kaçak turların ürettiği maddi hacim resmi seyahat acentelerinin ürettiği maddi hacmin iki katı düzeyine yükselmesine sebebiyet vermiştir.

Sektörün ve ülke ekonomisinin büyük zarara uğradığı, denetimden uzak, hiçbir güvenceye bağlı olmadan yapılan kaçak turlar sebebi ile ölümlü kazalar gerçekleşmekte, üstelik bunlar kamuoyunda sektör imajını etkileyecek biçimde sunulması yüzünden acenteler güven sorunu ile karşılaşmaktadırlar.

GİRİŞ:

Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği (TÜRSAB) 1618 Sayılı kanununda ve yönetmeliğinde kaçak acentecilik faaliyeti tanımı, denetimi ve cezai müddeler şu gibi tanımlanmıştır. 28/9/1972- 143320 sayı ile resmi gazetede yayınlanmış olan 1618 Seyahat acentaları ve seyahat acentaları birliği Kanunu'nun 29.maddesine göre; Geçici işletme veya işletme belgesiz olarak seyahat acenteliği faaliyetinde bulunan seyahat acentaları buldukları yerlerin en büyük mülki amirleri tarafından derhal faaliyetten men edilir (Resmi gazete, (1973).

Yine aynı yasaya göre Bakanlıktan belge almaksızın bu kanun uyarınca seyahat acentalarının yapabileceği faaliyetlerde bulunanlar hakkında, 29 uncu maddede belirtilen idarî soruşturmadan ayrı olarak, mülki amir tarafından ikibin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezasına hükmolunur. Daha sonra 02/7/2012 tarihli ve 6352 sayılı Kanunun 43.üncü maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan “üç aydan altı aya kadar hapis ve bin güne kadar adli” ibaresi “mülki amir tarafından ikibin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî”, ikinci fıkrasında yer alan “bin güne kadar adli” ibaresi “mülki amir tarafından beşyüz Türk Lirasından ikibin Türk Lirasına kadar idarî” şeklinde değiştirilmiştir (Resmi gazete, (1974).

Belgesiz olarak seyahat acenteliği faaliyetinde bulunan kuruluşların ve işletme belgeleri iptal olunan veya geçici işletme belgeleri geri alınan seyahat acentalarının getirdiği grup veya grupların organizasyonunu yürütmek ve yine 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve

Seyahat Acentaları Birliği Kanununun 29 ve 30 uncu maddelerinde belirtilen hallerde yasak olarak seyahat acentacılığı faaliyetinde bulunan yerli - yabancı özel ve tüzeli kişiler hakkında gerekli işlemlerin yapılması ve yasak faaliyetlerin durdurulması için mülki amirler ve Cumhuriyet Savcıları nezdinde gerekli teşebbüslerde bulunmak ve bu konuda açılmış davalara müdahil olarak iştirak etmektir (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, 1974)

Türkiye’de ticaret kanunlarına göre kurulmuş ve hem T.C Kültür ve Turizm Bakanlığından alınan işletme belgesi ile Türkiye Seyahat Acentaları Birliđine üye olan yani tamamen yasal çerçevede acentacılık faaliyetinden bulunan firmaların belki de canını en çok yakan şey kaçak acentacılık faaliyetidir. Dolayısıyla bu konunun 3.Turizm şurasında mutlaka ele alınması ve bu konuyla ilgili yeni ve caydırıcı nitelikte yasal düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Bugün Türkiye’deki herhangi bir acenta sahibine veya yöneticisine sorduğunuzda sorunlarının başında kaçak acentacılık faaliyetinin olduğunu söyleyecektir. Seyahat Acentaları Yöneticileri Derneği olarak 2013 yılında yaptığımız Seyahat acentalarının sorun tespit çalıştayında da en çok konuşulan konulardan biri de bu olmuştur (Seyahat Acentaları Yöneticileri Derneği “Seyahat Acentalarının Sektör Sorunlarını Belirleme Çalıştayı,2013).

KAÇAK ACENTACILIK FAALİYETLERİNİN DENETLENMESİNDE VE ÖNLENMESİNDEKİ SORUNLAR

Turizm seyahat acenteleri birliği bir meslek birliğidir. Kuruma üye olmak belirli bir kriter ve turizm seyahat acenteliği mesleği içinden gelmeyi gerektirmektedir. Bunun yanında tur faaliyetlerinin düzenlenmesinde seyahat acentelerinin istihdam yaratması ve bundan kaynaklanan maliyetlerin de tur bedellerine yansıtılması ile kaçak acentelik faaliyetinde bulunan kurum ya da kişiler arasında tur satış fiyatlarında ciddi farklılıklar çıkmasına sebebiyet vermektedir. Ülkemizde turizm sektörü müşterisi, olan kişiler bu mali fark yüzünden kaçak acentelik faaliyetlerine bilerek ya da bilmeyerek katılım sağlamaktadırlar.

Kaçak yapılan turlar adı üzerinde gayri yasal şekilde olması gereken kontrollerden uzak yapıldıklarından maalesef ciddi kazalara sebebiyet veriyor. Burada hem mal ve hem de can kayıpları yaşanıyor. Turizm sektöründe yasa dışı tur düzenleyen kişilerin turizme uygun olmayan koşullarda ve içerikte hazırladıkları kaçak turlar birçok can kaybına ya

da hak kaybını beraberinde getiriyor. Bu maalesef daha önce yaşanan kazalarda da karşımıza çıkmaktadır.

Kazaların arkasında yatan gerçek nedenler profesyonel bir turizmci tarafından rahatlıkla okunabilmektedir. Gerçek neden hiçbir deneyimi bulunmayan kişilerce tertiplenen Kaçak Tur olması tur için uygun olmayan araç kullanımı, şoförü denetleyen rehberin olmayışı, turu yöneten bir seyahat operatörünün olmayışıdır. Mesela hiçbir yasal seyahat acentası 5 yaşından eski bir araçla tur organizasyonu yapmaz. Otobüsün trafikte dolaşımı için gerekli belgelerin tam olup olmadığını kontrol eder. Aracın ve şoförün belgelerini alır. Tüm güzergahtaki yol ve trafik durumu da dahil kontrol eder ve kısa bir tur bile olsa mutlaka 2 şoför bulunmasını sağlar. Mutlaka bir rehber çalıştırır. Ancak bizim seyahat acentaları olarak şanssızlığımız herkesin bu işi basit bir şeymiş gibi algılamasından ileri gelmektedir.

Günümüz koşullarında herkesin ucuz fiyat, iyi servis anlayışını aradığı muhakkak olup müşteri kitlesi bunun altında yatan sebepleri fazla araştırmamakta, araştırsa bile karar verme sürecinde ucuz fiyat mantığı kararını vermesinde en önemli kriter olması bu tür kaçak acentelik faaliyetlerine rağbetin artmasına sebebiyet vermektedir.

Kaçak turların tespiti için yasal süreçleri işletmede dikkat edilmesi gerekiyor. Ülkemizde her konuda olduğu gibi bu konuda da halkımızın kanunları çok net bilmemesinden faydalanan bazı 'kanun tanımaz' kişi ve kurumlar maalesef seyahat endüstrisinde 'Kaçak olarak anılan' hiçbir yasal zemini olmayan tur veya geziler düzenlemekteler. Bazıları henüz rezervasyon aşamasındayken tespit edilerek engellenmekle beraber bazen yasal acentelerin belgelerini kullandırmak suretiyle kaçak acetacılık faaliyetinin gerçekleşmesi sağlanmaktadır. Tüm bu uğraşılara rağmen bazıları önleyici denetimlerden kaçarak kaçak tur olarak, seyahate çıkmaktadır. Kaçak tur bölgelerinde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, Maliye ve Emniyet güçlerinin yaptığı ortak denetlemelerde tespit edilmekte ve bu tura katılan yolcular oldukça üzücü hallere düşmektedir. Her yıl binlerce kaçak tur tespit ediliyor ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği tarafından da dava açılıyor ve hatta cezai işlem yapılıyor. Kaçak tur düzenleyen kişi ve kurumlara 'Kaçak Seyahat Acentalığı Faaliyeti' yaptıklarından ötürü yetkililerce idari para cezası kesilse de bu tarz faaliyetlerin önü alınamamaktadır.

Türkiye’de Kaçak turların rakamının büyümesini sağlayan ve tetikleyen nedenlere bakmak gerekiyor. Her türlü uyarıya ve yasaya rağmen bazı okul gezilerinde okul aile birliği ya da sınıf velileri tarafından seyahat acentası kullanılmadan kaçak tur düzenlendiği en sık rastlanan şeydir. Bazı Dernek Vakıf gibi sosyal yardımlaşma kurumlarının Seyahat acentası kullanmadan kaçak tur düzenlemesi de çok sıklıkla rastlanmaktadır. Bazı üniversitelerde öğrencilerin kendi aralarında kaçak tur düzenlemesi ve rektörlüklerin bu faaliyetlere göz yumduğu görülmektedir. Belediyelerin ihale ettikleri bazı gezi ve turların turizm şartlarına uygun olmaması, yüklenici firmanın eksik ya da kaçak tur yapmak zorunda kalması da diğer bir kaçak faaliyet çeşidi olarak karşımıza çıkıyor. Halkımızın en ucuz arayışının yarattığı rant ve bu arayışı karşılamak üzere her şeyiyle eksik bir şekilde kaçak tur hizmeti veren kanun tanımaz kişilerin hırsızlık aşkları” ifadelerini kullandı. Seyahat acentelerinin müşterisi olanlarda aradaki farkı görmek açısından bu tür turlara katılım sağlayabilmekte, bir kereden bir şey olmaz mantığı ile hareket etmektedir.

1618 sayılı kanun ile tanımı ve denetimlerinin nasıl yapılması gerektiği açıkça beyan edilen, kaçak acentelik faaliyetlerinin önlenmesine yönelik maddeler, günümüz koşullarında yönetmelikler ile desteklenmediği ve İllerde bulunan Turizm İl Müdürlüklerinin yeterli sayıda personeli olmaması sebebi ile sekteye uğramış, kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği ile her geçen gün kaçak tur faaliyetlerinin büyümesine sebebiyet vermiştir.

Kanun yazılırken internet üzerinden faaliyetler tamamen göz ardı edilerek, üstelik kanunun en son düzenlemesinin yürürlüğe girdiği 2007 senesinden itibaren bu konu hakkında herhangi bir yönetmelik maddesi ile düzenlemeler yapılmadığından Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu yönünden de bu tür faaliyetlerin katalog suçları kapsamına alınamaması sebebi ile gerek internet gerekse sosyal medya üzerinden yürütülen kaçak acentelik faaliyetleri her sene artan oranda büyümesine devam etmiştir.

Kanunda açıkça belirtildiği üzere denetimler muhakkak surette illerde bulunan Turizm İl Müdürlükleri personelleri ile yapılması şartı sektörün denetimsiz kalmasında en büyük etkenlerden bir tanesidir.

657 Sayılı Devlet Memuru Kanununa tabi olan bakanlık personeli, kaçak tur hareket saatlerinin kendi mesai saatleri ile örtüşmemesinden dolayı denetime çıkmak

istememektedirler. Mesai saatleri harici yapılan denetimler sonucunda kendilerine herhangi bir izin veya fazladan mesai ücreti ödenmemesi sonucu kaçak acentelik faaliyetleri bakanlık personelinin mesai saatleri arasındaki sürelerde gerçekleşmekte olup, bu konuda etkin bir denetim yürütülmesinin önündeki en önemli engellerden bir tanesidir.

Kaçak tur ve seyahat acenteliği faaliyetleri sürecindeki bakanlık personelinin önündeki en büyük engellerden bir tanesi de yol denetimleri esnasında yaşanmaktadır. Yol denetimlerinde kaçak acentelik faaliyeti işlemine tabi tutulan kişilerin araçları Anayasal Seyahat Özgürlüğü kapsamında trafikten men edilememekte, cezai işlemlerin ardından kaçak acentelik faaliyetine tabi tutulanlar, turlarına devam etmektedirler. Kaçak acentelik faaliyetine tabi tutulan turun aracının denetim yerinden beş kilometre ötede ölümlü bir kazaya sebebiyet vermesi yüzünden, kaçak acentelik yol denetimini yapan bakanlık personeli adli ve idari soruşturmaya tabi tutulmakta olduğundan bakanlık personellerinin yol denetimi yapmasından imtina etmesine sebebiyet vermektedir.

Kaçak Acentacılık Faaliyetleri Nasıl Yapılıyor?

Türkiye'de herkes tur düzenlemeye başladı. Belediyeler, dernekler, şahıslar, oteller, internet siteleri ve organizasyon firmalarını, öğretmenler, ev hanımları vesaire şeklinde birçok kişi ve kuruluş tur düzenliyor. Bütün bu kaçak faaliyetler için sık sık yapılmayan denetimler ve cezalar caydırıcı özelliklerinden uzak kalıyor.

Özellikle öğretmenler ve öğrenciler tarafından yapılan günlük konaklamalı veya konaklamasız geziler en çok göze batan geziler olmaktadır. Aynı okulda olan öğretmenin veya öğrencinin düzenlediği gezi organizasyonları hem veliler ve hem de öğrenciler tarafından güvenilir bulunarak işin yasal prosedürlerinden bihaber olarak gezilere katılıyorlar. Okul gezilerinin en yoğun olduğu dönemler kaçak acentecilik faaliyetlerinin en yoğun olduğu günlerdir. Türkiye'deki hemen hemen tüm üniversitelerde üniversiteli gençlere yönelik internet sitesinden turlar düzenleyen değişik isimlerde birçok organizasyon firmasının faaliyetlerini görebiliyoruz.

İnternet sitesi üzerinden faaliyet gösteren organizasyon firmaları üniversiteli öğrencilerin turistik bölgelerdeki otel konaklamalarını ve gezilerini organize ediyor. Yasalara göre seyahat acentası tarafından yapılması gereken bu organizasyonlar yetkisiz ve bilgisiz kişilerce yapılıyor ve misafirler otel kapılarında kalıyor.

Bu tarz organizasyonlarda kullanılan araçlar genellikle karayolları yönetmeliklerine uymayan araçlardan oluşmakta olup eğitimsiz şoförlerle yola çıkarak birçok otobüs kazalarına sebep oluyorlar. Çünkü tur düzenleyen kişi veya kurumlar gerekli şartları oluşturmadığından kurallara uygun araç kullanmaktansa şehir içinde çalışan yaşlı büyük öğrenci servis veya işçi servisleri ya da tarifeli seferlere çalışan otobüsleri kullanmaları, seyahat güvence paketi yapmadan yola çıktıkları görülüyor. Burada belirtmekte fayda var ki oda seyahat güvence paketini sadece seyahat acentaları yaptırabiliyor. Birde insanları yanıltıcı bilgiler verilerek otobüs koltuk sigortasının olduğu söylenmektedir ki bu sigorta yolcuyla değil sadece otobüsü kapsamaktadır. Bölgeyi bilen profesyonel kokartlı rehber ve tur operatöründen destek almamak ve tabii ki bunun sonucunda haksız kazancın vergisini ödemeyerek devletin mali yönden de kayıplarına sebebiyet veriyor.

SONUÇ VE ÖNERİLER:

1618 Sayılı kanun maddesinin kaçak tur faaliyetlerinin denetim ve gözetimi ile ilgili maddeleri yaşanan aksaklıkların bilinmesine rağmen T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Türkiye Seyahat Acentaları Birliği tarafından yönetmelikler ile bu zamana kadar değişiklikler yapılarak düzenlenmemiştir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı personelinin özlük haklarında acil olarak değişiklik yapıp (Mesai, Harcırah, İzin) kaçak acentelik faaliyetlerinin önündeki denetimden kaynaklanan sorunu acil biçimde çözmelidir.

657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabii olan personel harici Bakanlık bünyesinde sadece kaçak acentelik faaliyetlerinin denetimini gerçekleştirmek üzere sözleşmeli personel istihdamı yaratılmalıdır.

Yukarıdaki maddelerin herhangi bir tanesinde gelişme sağlanamıyor ise, turizm mesleğinde 10 yıldan az olmamak üzere sektörel faaliyette bulunan kişilerin gerekli düzenleme ve sertifikasyon ile turizm denetmeni yapılması ve bu turizm denetmenlerinin tüm özlük haklarının Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği tarafından karşılanmasının sağlanması yönünde gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Denetim ve ceza yetkisinin yönetmelik ile değiştirilerek il kültür müdürlüğü personelinin yeterli olmadığı durumlarda Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği ilgili denetmen ve Bölgesel Yürütme Kurullarına devri acilen gerçekleştirilmelidir.

Yol denetiminde kaçak acentelik faaliyetinin tespiti halinde, turun sonlandırılması, kaçak acentelik faaliyetinde kullanılan aracın parka çekilmesi Anayasal Seyahat Özgürlüğü kapsamında çıkartılıp yönetmelik maddesi ile net olarak tanımının yapılarak Turizm İl Müdürlüğü personelinin yaşayabileceği ölümlü kaza sonucu adli ve idari soruşturmanın önüne geçilmesi anlamında çok önemlidir.

Bilgi Teknolojileri Kurumu ile gerekli koordinasyon sağlanarak, kaçak acentelik faaliyetlerinin katalog suçlar kapsamında değerlendirilmesi sağlanmalı, kaçak acentelik faaliyeti gerçekleştiren kişi ya da kurumların web adresleri, sosyal medya hesapları en kısa sürede gerekli girişimler neticesinde kapatılmasının sağlanması gerekmektedir.

Maliye Bakanlığı koordinasyonu ile kaçak tur faaliyeti içerisinde olan kurum ve kişilerin vergi denetimlerinin sıkı olarak denetlenmesinin sağlanıp, gerekli yaptırımların uygulanması ve bu turları düzenleyenlerin kanuni sınırın en üst seviyesinden cezalandırılmalarının sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Ülkemizde Belediyeler, İl Özel İdareleri, Kaymakamlıklar, Valilikler tarafından Sosyal Hizmet adı altında yürütülen tüm turizm faaliyetlerinin seyahat acentelerinden yapılacak alımlar ile gerçekleştirilmesinin sağlanması gerekmektedir.

Seyahat acentelerinin okul turların' dan aldığı pay %5'ler seviyesindedir. Kaçak acentelik faaliyetlerin tümünün ilgili rehberlik, beden eğitimi, branş hocaları ve emekli öğretmenler tarafından yapıldığı çok net olarak ortadadır. Bu konuda gerek Millî Eğitim Bakanlığı gerekse Milli Eğitim Bakanlığı İl Müdürlükleri, İlçe Müdürlükleri kanalı ile yapılacak koordinasyon toplantıları neticesinde bu tür turları düzenleyen devlet memurlarının en ağır yaptırımlar ile cezalandırılmaları bunun yanı sıra okullardaki anne ve babaların bu konu hakkında bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.

Tüketiciyi bilinçlendirmeli ve yasal olmayan bir seyahat ürününü satın almaları önlenmelidir. Yapılan tüm denetimlere rağmen bu tip yasal olmayan hak hırsızlığı yapan yasa dışı tur düzenleyen kişilerin engellenebilmesi ancak bilinçli tüketiciler ile mümkündür. Bu nedenle ilgili kurumlarca aşağıdaki hususlarda müşteri bilinçlendirmesine yönelik kampanyalar sıklıkla yapılmalıdır.

Bir müşterini bir tura giderken bir seyahat planı yaparken mutlaka hangi seyahat acentası tarafından gerçekleştirildiğini denetlemek gerekiyor. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği internet sitesinden acentanın adını veya belge numarasını yazarak faaliyette olup

olmadığını kontrol edilebilir. Tur kaydını 3'üncü şahıs ile değil direk seyahat acentası ile yapılabilir. Seyahat güvence paketinizi sorgulanabilir. Özellikle mesleği bu olmayan kişilerle bir organizasyona dahil olmayın otobüs firması sadece taşıma işi yaptıklarından tur organizasyonu yapma yetkisine haiz değildir.

KAYNAKÇA:

Resmi Gazete,(1973) “Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği,(1973). Erişim tarihi: 4.10.2017
[http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14565.pdf
&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14565.pdf](http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14565.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14565.pdf)

Resmi Gazete, (1974) “Resmî Gazete'nin 15 Haziran 1973 tarih ve 14565 Sayılı Nüshasında Yayınlanan Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliğinin 4 üncü Maddesinin C Bendinin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik). Erişim tarihi: 4.10.2017
[http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14786.pdf
&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14786.pdf](http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14786.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14786.pdf)

SAYD-Seyahat Acentaları Yöneticileri Derneği “*Seyahat Acentalarının Sektör Sorunlarını Belirleme Çalıştayı*”, Erişim tarihi: 04.10.2017.
<http://www.sayd.org.tr/files/downloads/ÇALIŞTAY%20SONUÇ%20RAPORU-29.05.2013.pdf>

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği “1618 Sayılı Seyahat Acentaları Birliği Kanunu” Erişim tarihi: 4.10.2017
https://www.tursab.org.tr/dosya/7221/1618sk05072012tarihlideiiklikilenmihali_7221_3807623.pdf